

Aanbevolen Nederlandstalige literatuur over dyslexie e.d.

samengesteld door drs. Sonja Karman

Dyslexie algemeen

- **Leren met dyslexie. Deel 1: Onderzoek, deel 2: Reflectie.**
Léon Biezeman. Uitg. Cyclus, Antwerpen/Apeldoorn 2007, ISBN deel 1: 978-90-8575-018-5, ISBN deel 2: 978-90-8575-019-2.
Onderzoek naar hoe dyslectici leren en hoe zij hun eigen leerproces (hebben) ervaren. Het onderzoek is begeleid door Prof. Wied Ruijsenaars.
- **Omgaan met dyslexie; Sociale en emotionele aspecten.**
J.H. Loonstra en F. Schalkwijk (red.). Uitg. Garant, Leuven-Apeldoorn 1999, ISBN 90-5350-908-9.
Veel voorbeelden uit de praktijk.
- **De neurale klok bij dyslexie; Neurofysiologische mechanismen, evaluatie en behandeling.**
Werner van den Bergh. Uitg. Garant, Antwerpen/Apeldoorn, 2002. ISBN 90-441-1257-0.
- **Dyslexie, een complex taalprobleem.**
Tom Braams. Uitg. Boom, Amsterdam/Meppel 1996, ISBN 90-5352-276-x.

Verzamelbundels

- **Onderkenning en aanpak van Leesproblemen en Dyslexie.**
Ludo Verhoeven en Hanneke Wentink (red.). Uitg. Garant, Antwerpen 2008, ISBN 97-890-441-2294-7.
Congresbundel van het dyslexiecongres in Nijmegen, 2007.
- **Dyslexie; Zorg van ons allemaal.**
Anita Blonk e.a. Uitg. Garant, Antwerpen/Apeldoorn 2006. ISBN 90-441-2007-7.
Reeks: Cahier Speciale Onderwijszorg.
- **Leven met dyslexie.**
K.P. van den Bos en L. Verhoeven (red.). Uitg. Garant, Antwerpen/Apeldoorn 2004, ISBN 90-441-1642-8.
Congresbundel van het dyslexiecongres in Groningen, 2003.
- **Dyslexie en dyscalculie: ernstige problemen in het leren lezen en rekenen; Recente ontwikkelingen in onderkenning en aanpak.**
A.J.J.M. Ruijsenaars en P. Ghesquière (red.) Uitg. Acco, Leuven/Leusden, 2002. ISBN 90-334-5148-4.

- **Problemen in de taalontwikkeling.**
Annie Essers e.a. Uitg. Garant, Antwerpen/Apeldoorn, 2003. ISBN 90-441-1418-2.
Dit boekje bevat o.a. artikelen over lezen en dyslexie.

Ervaringen en tips

- **Ik ben dyslectisch.**
Daphne Jansen Adriaans. Uitg. Boom, 2008, ISBN 978-90-8506-582-1.
Ervaringen van en voor kinderen van 9-19 jaar.
- **Dyslectisch... en dan?**
Bieke de Becker. Uitg. Cyclus (imprint van Garant), Antwerpen-Apeldoorn, 2008, ISBN 978-90-8575-020-8.
Geschreven door een Vlaamse dyslectische leerkracht, veel praktische zelfhulptips.
- **(Over)leven met dyslexie.**
Gillian Knights e.a. Uitg. Stichting Actie! voor Dyslexie, 2000, ISBN 90-803-3692-0.
Ervaringsverhalen en de uitslag van een enquête.
- **Ik heet niet dom; Leren leven met leerstoornissen.**
Anny Cooreman en Marleen Bringmans. Uitg. Acco, Leuven/Leusden, 2002. ISBN 90-334-5033-x.
Heel veel tips voor kinderen en volwassenen met dyslexie en andere leerproblemen, uit Vlaanderen.
- **Ruimte voor dyslexie.**
Léon Biezeman. Uitg. De Toorts, Haarlem 1998, ISBN 90-6020-765-3.
Herinneringen, ervaringen en observaties van een dyslectische student.

Voor ouders

- **Als je door de letters het woord niet meer ziet... Praktische handreikingen voor begeleiding bij dyslexie.**
Ite Wolters. Uitg. CPS, Amersfoort 2008, ISBN 978-90-6508-530-6.
Een handzaam boekje voor ouders en leerkrachten, onder andere over de samenwerking tussen school en thuis.
- **Elke dag lezen.**
Will Nieklin en Marie-José de Ridder. 2007. Te bestellen bij Will Nieklin (013-5342103, w.nieklin@home.nl) of Marie-José de Ridder (013-5346117, m.j.deridder@home.nl).
- **Houvast bij leesproblemen & dyslexie op de basisschool; Leidraad voor ouders.**
Arga Paternotte (red.) Uitgave van oudervereniging Balans, 2006, te bestellen via www.balansdigitaal.nl.
- **Hulpgids DYSLEXIE; Een nieuw en volledig, op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd programma om leesproblemen te overwinnen.**
Sally Shaywitz. Uitg. Nieuwezijds, Amsterdam 2005. ISBN 90-5712-194-8.
Vertaling van het Amerikaanse boek 'Overcoming Dyslexia – A new and Complete Science-Based Program for Reading Problems at Any Level', uitg. Random House, New York, 2003. Met aanpassingen voor de Nederlandse situatie door Michel Ekkebus.

- **Als je kind een leerprobleem heeft; Ervaringen in de praktijk van remedial teaching en huiswerkbegeleiding.**

Ofkje Teekens en Kees M. Paling. Uitg. Mom, Houten 2004, ISBN 90-269-2877-7.
Tips voor ouders over opvoeding en school bij verschillende leerproblemen, vele praktijkvoorbeelden.

- **Ik schreif fout; omgaan met dyslexie.**

Martine Ceyskens. Uitg. Lannoo, Tielt, 2002. ISBN 90-209-4451-7.
Dit boek bevat praktische tips en oefeningen, vooral voor de spelling.

Ouders wordt aangeraden ook het protocol dat van toepassing is op type onderwijs van hun kind te lezen, om te weten wat ze redelijkerwijs van de school mogen verwachten. Zie voor de protocollen bij 'Voor het onderwijs'.

Speciaal voor kinderen

- **Dyslexie, hoe voelt dat? (met gesproken tekst op CD)**

Will Nieklin en Marie-José de Ridder. 2001. Te bestellen bij Will Nieklin (013-5342103, w.nieklin@home.nl) of Marie-José de Ridder (013-5346117, m.j.deridder@home.nl).

- **Letters op de snelweg.**

Sanne Terlouw. Brochure van de Hersenstichting Nederland, Zorn uitgeverij, Leiden, 2002. Gratis te bestellen via www.hersenstichting.nl → De hersenen → webwinkel → brochures.
In deze gratis brochure staat veel informatie. Geschikt als informatiebron voor werkstukken en spreekbeurten.

- **Website Hersenstichting over dyslexie:** <http://dyslexie.surfsleutel.info>

Website van de Hersenstichting over dyslexie, speciaal voor kinderen.

Voortgezet onderwijs en studie

- **Ik schreif fout; omgaan met dyslexie.**

Martine Ceyskens. Uitg. Lannoo, Tielt, 2002. ISBN 90-209-4451-7.
Dit boek bevat praktische tips en oefeningen, vooral voor de spelling.

- **Dyslexie in de brugklas.**

Henk van Goor. Uitg. HB, Baarn, 2001. ISBN 90-5574-320-8.

- **Studeren met dyslexie; Informatie, praktische aanpak, noodzakelijke ontwikkelingen.**

Nel Hofmeester. Uitg. Garant, Antwerpen/Apeldoorn, 2001. ISBN 90-441-1299-6.

- **Ruimte voor dyslexie.**

Léon Biezeman. Uitg. De Toorts, Haarlem 1998, ISBN 90-6020-765-3.
Herinneringen, ervaringen en observaties van een dyslectische student.

Studenten wordt aangeraden ook het protocol dat van toepassing is op hun type onderwijs te lezen, om te weten wat ze redelijkerwijs van de onderwijsinstelling mogen verwachten. Zie voor de protocollen bij 'Voor het onderwijs'.

Volwassenen met dyslexie

- **Slimmer dan je baas. Dyslexie op het werk.**
Sjan Verhoeven en Jan van Nuland. Uitg. Cyclus, Antwerpen-Apeldoorn 2008, ISBN 978-90-8575-021-5.
Veel uitleg, praktische voorbeelden en tips. Een aanrader!

Voor het onderwijs

Protocollen Leesproblemen en Dyslexie

- **Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 1 en 2**
Hanneke Wentink, Ludo Verhoeven en M. van Druenen. Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2008. ISBN 97-890-7752-930-0. Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500192. *Specifiek bedoeld voor de groepsleerkracht.*
- **Protocol Leesproblemen en Dyslexie.** (voor groep 1-4)
Hanneke Wentink en Ludo Verhoeven. Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2001, herziene versie 2004. ISBN 97-890-7752-903-4. Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500111.
Dit protocol is op alle basisscholen aanwezig.
- **Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8.**
Ludo Verhoeven en Hanneke Wentink. Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2004. ISBN 90-7752-907-1. Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500143.
Dit protocol is op alle basisscholen aanwezig.
- **Protocol Leesproblemen en dyslexie voor het Speciaal Basisonderwijs.**
Hanneke Wentink en Eveline Wouters. Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2005. ISBN 90-7752-911-X. Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500150.
Dit protocol is op alle speciale basisscholen aanwezig.
- **Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.**
Deel 1: Achtergronden, beleid en implementatie, deel 2: Signalering, diagnose en begeleiding. Koos Henneman, Ria Kleijnen en Anneke Smits. KPC Groep / Expertisecentrum Nederlands / Werkverband Opleidingen Speciaal Onderwijs, 2004.
Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 251040 (deel 1) en 251041 (deel 2).
Dit protocol is op alle scholen voor voortgezet onderwijs aanwezig.
- **Dyslectische leerlingen en de talen.**
Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2008.
Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500175.
Bestemd voor docenten moderne vreemde talen, Nederlands en klassieke talen.
- **Dyslectische leerlingen en de zaakvakken.**
Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2008.
Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500176.
Bestemd voor docenten zaakvakken.

- **Dyslectische leerlingen en de exacte vakken.**
Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2008.
Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500177.
Bestemd voor docenten exacte vakken en techniek.
- **Dyslectische leerlingen en de praktijk- en creatieve vakken.**
Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500178.
Bestemd voor docenten praktijkvakken (in het praktijkonderwijs en VMBO) en de creatieve vakken.
- **Interventieprogramma voor het Praktijkonderwijs.**
Esther Steembeek-Planting, Annelies Popma, Sui Lin Goei, Astrid Jacobs en Ria Kleijnen.
Uitg. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2006. Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500163.
Implementatie van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs, speciaal voor het Praktijkonderwijs. Met cd-rom.
- **Protocol Dyslexie Hoger Onderwijs.**
Ria Kleijnen en Marchien Loerts (red.). Uitg. Garant, Antwerpen-Apeldoorn 2006. ISBN 90-441 1916-8.
- **Protocol Dyslexie MBO (verschijnt eind 2009)**

Overige uitgaven voor het onderwijs

- **Als je door de letters het woord niet meer ziet... Praktische handreikingen voor begeleiding bij dyslexie.**
Ite Wolters. Uitg. CPS, Amersfoort 2008, ISBN 978-90-6508-530-6.
Een handzaam boekje voor ouders en leerkrachten, onder andere over de samenwerking tussen school en thuis.
- **Dyslectische kinderen leren lezen; Individuele, groepsgewijze en klassikale werkvormen voor de behandeling van leesproblemen.**
Anneke Smits en Tom Braams. Uitg. Boom, Amsterdam, 2006. ISBN 90-5352-806-7. *Veel aandacht voor het werken met de leesprogramma's Connect en RALFI.*
- **Zo leer je kinderen lezen en spellen.**
José Schraven. Stichting TGM, Zutphen. ISBN 90-803527-3-X.
Te bestellen via www.zoleerjekinderenlezenenspellen.nl.
Methodiek voor het basisonderwijs, te gebruiken naast andere methodes. Ook mogelijkheden voor cursussen.
- **Stimulerende lees- en schrijfactiviteiten in de onderbouw.**
Margareth van Kleef en Marieke Tomesen. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2002. ISBN 97-890-7752-905-8.
Veel praktische tips voor het stimuleren van de beginnende geletterdheid in groep 1 t/m 3 van de basisschool.
- **Werken aan taalbewustzijn; Prototype voor het stimuleren van fonologisch bewustzijn in betekenisvolle contexten.**
Margareth van Kleef en Marieke Tomesen. Expertisecentrum Nederlands, Nijmegen 2002. ISBN 90-5554-204-0.

Veel praktische tips voor het stimuleren van de beginnende geletterdheid in groep 1 t/m 4 van de basisschool.

- **“Geef me de tijd”; Kinderen met leerproblemen in de les.**
Erik Verliefde en Ria Hermans. Uitg. Acco, Leuven/Leusden, 2000.
ISBN 90-334-4616-2.
Over verschillende soorten leerproblemen.
- **Dyslexie, een praktische gids voor scholen voor voortgezet onderwijs.**
Heleen Schoots-Wilke, 2001, in opdracht van het Ministerie van Oc en W. Deze gids is op elke school voor v.o. aanwezig.
Onder de naam ‘**Dyslexie, een zorg voor het voortgezet onderwijs**’ is deze gids gratis te downloaden als worddocument op www.kpcgroep.nl (bij publicaties).
- **DVD ‘Hoezo dyslexie?’**
Masterplan dyslexie, 2005. Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnr. 500152.
Drie voorlichtingsfilms voor verschillende doelgroepen: algemeen, basisonderwijs en voortgezet onderwijs.
- **Leesproblemen en dyslexie in beeld.**
Marlou Jansen en Ria Kleijnen (red.). Uitg. Maklu, 2006. ISBN 90-441-1973-7.
Te bestellen bij o.a. www.fontysoso.nl/webshop.
In totaal bijna drie uur beeldmateriaal verdeeld over vier cd's met voorbeelden van behandeling bij dyslexie en lees- en spellingproblemen bij leerlingen in de basisschoolleeftijd. Met beschrijvingen en achtergrondinformatie over dyslexiebeleid.
- **Technische maatjes bij dyslexie; Compenserende en dispenserende hulpmiddelen.**
Jos Smeets en Ria Kleijnen. Masterplan Dyslexie, 's Hertogenbosch, 2007. Te bestellen bij www.onderwijsuitgaven.nl, bestelnummer 500180.
Uitgebreide brochure over IT-hulpmiddelen, bevat dvd met o.a. voorbeelden van toepassing van de hulpmiddelen op scholen.
- **Basisstructuur doorgaande leeslijn; Een doorgaande leeslijn 3-13 jarigen.**
Lidy Ahlers. Uitg. CPS, Amersfoort 2006. ISBN 978-90-6508-559-7. Te bestellen via www.cps.nl, bestelnummer: 32221.
- **Een goede leesstart in groep 1 en 2; Een doorgaande leeslijn 3-13 jarigen.**
Lidy Ahlers. Uitg. CPS, Amersfoort 2007. ISBN 978-90-6508-582-5. Te bestellen via www.cps.nl, bestelnummer: 32222.
- **Aanvankelijk Technisch Lezen in groep 3; Preventie van leesproblemen.**
Lidy Ahlers en Karin van de Mortel. Uitg. CPS, Amersfoort 2008. ISBN 978-90-6508-588-7. Te bestellen via www.cps.nl, bestelnummer: 32260.

Diagnostiek en behandeling

- **Dyslexie; Diagnose en behandeling van dyslexie.**
Brochure van de Stichting Dyslexie Nederland (SDN), Postbus 93, 3720 AB Bilthoven, tel. 030-2255050, www.stichtingdyslexienederland.nl. Geheel herziene versie, 2008.
In deze brochure worden de criteria voor de officiële diagnose dyslexie beschreven, plus aanwijzingen voor de behandeling volgens het Protocol Dyslexie diagnose en behandeling (zie hieronder).

- **Protocol Dyslexie diagnose en behandeling**
College van Zorgverzekeringen, 2006. Te downloaden via www.kwaliteitsinstituutdyslexie.nl (onder 'Protocol').
Dit protocol schrijft voor hoe diagnostici en behandelaars te werk moeten gaan.
- **Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen.**
A.J.C. Struiksmā, A. van der Leij en J.P.M. Vieijra. V.U. Uitgeverij, Amsterdam 2004 (herziene uitgave), ISBN 90-5383-298-x
Bevat vele toetsen, vooral te gebruiken in groep 2 en 3.
- **Spraak- en spellingoefeningen voor de gevorderde speller.**
Tilly van Luyn-Hindriks. Uitg. Van Tricht, Twello 1992, ISBN 90-73460-29-8.
Bevat oefenwoorden en dictees.
- **Elke leerling een competente lezer! Effectief omgaan met verschillen in het leesonderwijs. Wat werkt?**
Kees Vernooij. Uitg. CPS, Amersfoort, 2005. ISBN 978-90-6508-550-4. Te bestellen via www.cps.nl, bestelnummer: 32192.
- **Dyslectische kinderen leren lezen; Individuele, groepsgewijze en klassikale werkvormen voor de behandeling van leesproblemen.**
Anneke Smits en Tom Braams. Uitg. Boom, Meppel 2006, ISBN 90-5352-8067.
Bevat uitgebreide beschrijvingen van de leesmethodieken Connect en RALFI.

Websites en tijdschriften

- **Internet:** www.masterplandyslexie.nl (heel uitgebreid, met gratis e-nieuwsbrief over dyslexie)
- www.balansdigitaal.nl (oudervereniging Balans)
- www.steunpuntdyslexie.nl van oudervereniging Balans, met gratis helpdesk dyslexie
- www.woortblind.nl (vereniging voor dyslectische mensen)
- www.dyslexiestraat.nl (aanbieders op het gebied van dyslexie, geselecteerd op wetenschappelijk onderbouwde visie)
- www.nrd.nu (Nationaal Referentiecentrum Dyslexie)
- www.kwaliteitsinstituutdyslexie.nl
- www.stichtingdyslexienederland.nl
- www.lexima.nl (info over hulpmiddelen en gratis e-nieuwsbrief over dyslexie)
- www.makkelijklezenplein.nl (o.a. over hulpmiddelen)
- www.dedicon.nl (de vroegere blindenbibliotheek)
- dyslexie.pagina.nl (links naar sites over dyslexie)
- www.schoolvoorbeelden.nl (site van de schoolinspectie, met enkele filmpjes van goed leesonderwijs, o.a. met RALFI)
- www.kleutergroep.nl → lesmaterialen → letters
- **Balans Belang.** Tweemaandelijks tijdschrift van Balans (oudervereniging voor ontwikkelings-, gedrags- en leerproblemen). Adres: Balans, Postbus 93, 3720 AB Bilthoven, tel. 030-2255050, www.balansdigitaal.nl.

- **Woortblind.** Tijdschrift van “Woortblind”, Nederlandse Vereniging voor Dyslexie (belangenvereniging voor mensen met dyslexie). Verschijnt drie tot vier keer per jaar. Adres: Stationsplein 6, 3818 LE Amersfoort, tel. 033-4226547, www.woortblind.nl.
- **Tijdschrift voor Remedial Teaching.** Driemaandelijks tijdschrift van de Landelijke Beroepsvereniging Remedial Teachers. Adres: Bureau LBRT, Kosterijland 7, 3981 AJ Bunnik, tel. 030-6571030, www.lbrt.nl/tijdschrift.
- **Remediaal.** Tijdschrift voor leer- en gedragsproblemen in het VO / BVE. Verschijnt acht keer per jaar. Adres: Kluwer, Postbus 4, 2400 MA Alphen aan den Rijn, tel. 0172-466833, www.uitgeverijbetelgeuze.com/remediaal.html.

Literatuurlijst Dyslexie. Bijgewerkt tot december 2008.